

УДК 271.4(477)-722.52:94(477)

DOI 10.35423/2078-8142.2023.2.1.10

В. І. Мельничук,

*доктор філософії, аспірант кафедри політичних інститутів та процесів
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,*

м. Івано-Франківськ, Україна

e-mail: vasyi.melnychuk@pnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0264-8877>;

А. В. Жук,

*магістр богослов'я, магістр середньої освіти (Історія), диякон УГКЦ,
експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти,*

м. Івано-Франківськ, Україна

e-mail: zhuk.andrii.vasylovich@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6799-8977>

ДУХОВНІ НАСТАНОВИ ДЛЯ МОЛОДІ ВІД МИКОЛАЯ ЧАРНЕЦЬКОГО: МЕТА, ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ

У пропонуваній статті автори розмірковують над теоретичним базисом та практичністю застосування духовних настанов і філософських порад, спрямованих на виховання молоді від блаженного священномученика Української Греко-Католицької Церкви (далі – УГКЦ) єпископа Миколая Чарнецького. Наукова розвідка спрямована на формування в молодих людей почуття духовності, моральності, патріотизму та психологічної зрілості. Проблематика дослідження полягає в тому, що сучасний стан розвитку суспільства в умовах жорстокої російської агресії вимагає правильного виховання та формування зрілих особистостей. Консолідація навколо однієї мети – перемоги та відродження України найближчим часом, потребує правильного виховання молоді, в руках якої буде державотворення в майбутньому. Авторами актуалізуються питання значущості та впливу роздумів блаженного священномученика на морально-патріотичне виховання громадян. Метою статті є висвітлити та охарактеризувати повчання

блаженного священномученика Миколая Чарнецького, спрямовани на виховання молоді у християнському та морально-патріотичному дусі. Завдання полягає в розкритті мети, основних принципів застосування та філософських аспектів духовних настанов єпископа Миколая Чарнецького.

Ключові слова: Миколай Чарнецький, повчання, духовність, настанови, молодь, майбутнє, Україна.

Сучасна молодь стикається з низкою проблем у сфері духовного розвитку. Деякі з них включають відсутність цінностей, адже у суспільстві, в якому домінує споживацька культура і швидкість життя, молоді люди відокремлюються від глибоких цінностей і духовних переконань. Відсутність цілей і внутрішньої направленості може призвести до втрати сенсу життя та почуття порожнечі.

Крім цього на духовний розвиток впливає соціальний тиск: молодь може відчувати тиск з боку суспільства, однолітків або соціальних мереж щодо відповідності певним стандартам або ідеалам. Цей тиск може перешкоджати розвитку власної ідентичності та пошуку сенсу життя.

Не менш важливим аспектом є втрата зв'язку з природою та Богом: сучасна молодь дедалі менше проводить часу на природі, наодинці і відчуває зв'язок з Творцем світу, що своєю чергою призведе до втрати глибокого сприйняття світу, втрати гармонії та духовної свідомості.

Чимало молодих людей прагнуть знайти сенс і мету свого життя. Вони шукають духовність, внутрішню гармонію і розуміння своєї ролі у світі. Однак, знаходження цих аспектів може бути складним у сучасному швидкому та матеріалістичному світі.

Унаслідок цього пошуку виникає боротьба зі стресом та психічним здоров'ям. Молодь здатна сильно піддаватися стресу, тривозі та психічному навантаженню. А це водночас негативно впливає на її духовний розвиток і загальне самопочуття.

У контексті даної наукової розвідки варто наголосити, що фактор війни в Україні має значний вплив на розвиток молоді в різних аспектах. Зокрема, військові дії мають психологічні

наслідки: спричиняють психологічний стрес, тривогу та травму для молоді, яка проживає в районах конфлікту або має близьких, котрі знаходяться на передовій. Як наслідок, це призводить до появи посттравматичного стресового розладу, депресії та інших психологічних проблем.

Для вирішення названих проблем важливо звертатися до духовних світочів українського народу. Серед них особливо вирізняється блаженний священномученик єпископ УГКЦ Миколай Чарнецький, який народився 14 грудня 1884 р. у селі Семаківці (нині Коломийський район Івано-Франківської області), висвячений на священника в 1909 р. [10, с. 14], був Апостольським візитатором на Волині, Підляшші, Поліссі [9, с. 78] та, після 11-ти річного ув'язнення в таборах Сибіру (звільнений у 1956 р. внаслідок амністії [11, с. 100]), 2 квітня 1959 р. помер у Львові [1, с. 172; 18].

Проблематикою дослідження є промульгація (оприлюднення) духовних настанов, що містяться у думках та повчаннях цього релігійного діяча в часи Двох світових воєн на Галичині. Предметом наукового пошуку є змістовне наповнення повчань, виголошених єпископом Миколаєм Чарнецьким на реколекціях своїм студентам-семінаристам та мирянам, зібраних у друковану збірку під назвою «12 каменів духовного життя» [2], виданою у 2014 р. та присвяченою 130-ти літтю від дня народження автора.

На жаль, ґрунтовні наукові дослідження, присвячені проповідницькій спадщині єпископа Миколая Чарнецького, на даний час відсутні. Серед основного пошукового матеріалу наявні документи з архівів Львівської провінції ЧНІ, Державного історичного архіву. Особливої уваги заслуговують твори біографів блаженного Миколая Чарнецького отця Степана [3] та отця Романа [4] (над яким 22 листопада 2006 р. розпочато беатифікаційний процес [5]) Бахталовських. Основні відомості, що використані в даній науковій розвідці, запозичені з інтерв'ю про Миколая Чарнецького, що зберігаються в Інституті Історії Церкви Українського Католицького університету у Львові [6]. Вагоме місце серед джерельної бази займають свідчення очевидців у вигляді листів та публіцистичних розвідок про життя Миколая Чарнецького, зокрема

І. Бойка [7], В. Оприска [8], О. Жаровської [1]. Серед наукових праць відзначимо дослідження о. Івана Лебедовича [9], Маттеї Джампаоло [10], Анатолія Бабинського [11] та ін., які посередньо, в контексті загальновідомих подій Галичини та функціонування УГКЦ, згадують про постать Миколая Чарнецького.

Основним джерелом у пошуках духовних настанов для молоді серед проповідей Миколая Чарнецького є посмертно опублікована в 2014 р. збірка повчань під назвою «12 каменів духовного життя. Повчання бл. Миколая Чарнецького».

Мета духовних настанов для молоді полягає в сприянні їхнього повноцінного розвитку, знайомстві з внутрішнім світом, виявленні моральних цінностей та прагненні до гармонії із собою, навколишнім середовищем та Богом. Власне про тісний зв'язок з Творцем навчає блаженний священномученик, розмірковуючи над першим каменем духовного життя – Пресвятою Євхаристією.

Перший духовний камінь – Пресвята Євхаристія. Саме Святе Причастя, на думку Миколая Чарнецького, є «небесною поживою» та підтримкою для молоді в часі наступу пристрастей та гріхів, які звідусіль «тиснуть» [2, с. 4–5] та намагаються заволодіти людиною.

Рятівну дію Тіла і Крові Ісуса Христа у вигляді хліба та вина Миколай Чарнецький досвідчив на собі. Адже, виконуючи свої душпастирські обов'язки в селах Галичини під час вирування Першої світової війни влітку 1914 р., він мав усі шанси заразитися пошестями іспанки, тифу та швидко померти [8, с. 8]. Однак, віра у силу Пресвятої Євхаристії рятувала блаженного від смерті, який згодом навчить молодь, що «через прийняття святого Причастя Христос вчить нас великої покори, послуху, посвяти та жертви».

У контексті війни, перебіг якої молоді люди справедливо сприймають зі страхом та трепетом, блаженний Миколай Чарнецький застерігає: «коли ми гідно споживатимемо «небесну поживу», себто Пресвяту Євхаристію, будемо безсмертними» [2, с. 6], а святий Папа Іван Павло II підкреслює, що Євхаристія – спомин Христової Пасхи, за своєю природою є носієм вічного і нескінченного в людській історії [13]. Саме тому задля світлого майбутнього

України, молодь неодмінно повинна переглянути свої відносини з Христом у Євхаристії.

Другий духовний камінь – Боже Милосердя. Духовні настанови Миколая Чарнецького, на наше переконання, сприяють формуванню у молоді моральних цінностей, таких як справедливість, милосердя, чесність та повага до інших. Вони виховують в молоді глибоку свідомість про моральні норми та відповідальність за свої вчинки. Саме тому другим каменем є Боже Милосердя, яке надає молоді можливість прийняти себе та інших, навіть з усіма їхніми недоліками та помилками. Воно спонукає до прощення та здатність піднятися після провалів і розпочати заново. Латинське слово «*misericordia*», що означає «серце для нужденного», за словами блаженного Миколая, найкраще відкриває нам значення Божого Милосердя [2, с. 10], адже допомагаючи ближньому в його потребі, кожен виявляє любов до Бога, сповняючи Його заповідь: *«Істинно кажу вам: те, чого ви не зробили одному з моїх найменших братів, і мені не зробили»* (Мт. 25:45).

Милосердя Боже Миколай Чарнецький відчув на собі, коли ним заопікувалася дружина місцевого священика пані Марія Каратницька. Священнича сім'я дала убогому юнакові притулок, їжу, виховання, освіченість, а найголовніше – заклала моральні цінності, котрі згодом дали плід сторицею [4, с. 9]. Переживши дію Божого Милосердя на собі, блаженний Миколай свідчить, що сила Божої любові надає молоді основу для розвитку моральних цінностей, таких як любов, милосердя, справедливість та здорову толерантність; нагадує про важливість доброти і милосердя у стосунках з іншими людьми. Боже Милосердя – це джерело надії та підтримки для молоді, особливо в часи випробувань та труднощів, прикладом чого є жорстока війна в Україні. Філософський аспект другого каменя духовності полягає в тому, що Боже Милосердя допомагає знайти сенс і мету в житті, навіть у найскладніших обставинах.

Складний період війни та повоєння в Україні вимагає від молоді активності, а Боже Милосердя підтримує молодь у розумінні важливості служіння та допомоги іншим. Воно надихає до актив-

ної участі у благодійних справах, волонтерстві та прагненні допомагати тим, хто потребує опіки.

Принцип дії Божого Милосердя ґрунтується на тому, що воно може відкривати молоді двері до духовної розширеності. Воно допомагає їм зануритися в глибини свого внутрішнього світу, відкрити зв'язок з Богом та розширити свій світогляд через духовний розвиток, благодать Святих Тайн та участі в житті Церкви [2, с. 11].

Третій духовний камінь – Покаяння. Третім каменем в ієрархії духовних настанов Миколая Чарнецького є наука про Покаяння, яке автор називає не лише прощенням гріхів, а й «кращим завтра» [2, с. 16]. Для молоді впевненість у завтрашньому дні є запорукою успіху, але молодий вік – це період, коли відбуваються інтенсивні зміни на багатьох рівнях життя. Становлення власного світогляду, прагнення самоствердження, відсутність прикладів для наслідування – філософські прикмети, на які варто звернути увагу під час Покаяння [14, с. 404]. В основі цього питання блаженний Миколай Чарнецький звертається до прикладу трьох постатей із Святого Письма – Марії Магдалини, святого апостола Петра та Юди Іскаріота. Усі троє вчинили гріх і всі покалися, однак кожен пройшов різний шлях до прощення.

Блаженний Миколай, своєю чергою, також «спотикнувся об камінь» Покаяння. Наважившись на загальну сповідь із життя у сотрудника місцевого храму, отця Григорія Хомишина, майбутнього Станиславівського єпископа [15, с. 608] та зачерпнувши сили з його духовного проводу, Миколай Чарнецький вирішив стати на духовну стежину [1, с. 152; 4, с. 10–11]. Пізнаючи силу Покаяння, Миколай Чарнецький вчить, що Покаяння відіграє важливу роль у житті молоді, пропонуючи їм можливість осмислити свої помилки, зважити наслідки своїх дій і зробити позитивні зміни у своєму житті. Покаяння надає молоді можливість визнати свої помилки та прийняти відповідальність за свої дії. Це допомагає їм розвивати моральну свідомість і здатність приймати відповідальні рішення. Філософський аспект Покаяння полягає в тому, що це Таїнство нагадує молоді про постійну потребу у самовдосконаленні. Воно

спонукає їх до рефлексії, аналізу своїх дій та прагнення до особистого зростання.

Матою Покаяння, зокрема, є зміцнення взаєморозуміння, прощення та можливість знов будувати довіру між Богом і людиною.

На основі науки Миколая Чарнецького стверджуємо, що Покаяння допомагає молоді звільнитися від вини, розчарування та інших негативних емоцій, які можуть супроводжувати їх після зроблених помилок. Святе Таїнство Сповіді надає можливість очистити свою свідомість, відновити внутрішній спокій та може бути початком нового етапу особистого розвитку молоді. Стимулює їх до вивчення своїх слабкостей та роботи над ними, щоб стати кращими: «Дякуймо Богові, що дає нам нагоду повернутися до Нього» [2, с. 15], наголошує блаженний.

Четвертий духовний камінь – Боже Провидіння. В Євангелії від Матея читаємо: «Гляньте на птиць небесних: не сіють і не жнуть, ані не збирають у засіки, а Отець ваш небесний їх годує! Хіба ви від них не вартісніші?». Очевидно, що йдеться про опіку Божу над усіма людьми впродовж існування людства. Для Миколая Чарнецького Боже Провидіння було орієнтиром та поводитирем цілого життя. Віра в те, що все в Божих руках, давала йому сили перейти через злидні дитинства, навчатися у Станиславові, згодом у Римі, стати священником, пережити дві світові війни, взяти на себе єпископську ношу і проповідувати Христа усім, хто з'являвся на його життєвому шляху. Віра в Боже Провидіння була такою великою, що блаженний Миколай одного разу навіть не зупинив свою лекцію під час прямого бомбардування Львова у 1914 р. [4, с. 12–15]. Даючи настанови про Боже Провидіння, блаженний Миколай роздумує над неспокійним сьогоdnішнім світом, котрий повний нарікань та злоби. Він виокремлює діяльність Божого Провидіння історії українського народу, наголошуючи, що наша допомога не в союзі народів, не у засіданнях амбасадорів, а в Господі Богіві [2, с. 23]. Ці повчання край актуальні під час війни, адже настановляють шукати помочі в Творця.

У контексті звернення до молоді четвертим каменем духовності є саме можливість прийняти Божу волю у своє життя. Окремо єпископ окреслює значення терпіння в Божих планах. Боже Провидіння, на думку блаженного, пропонує молоді духовну підтримку, напрямок і впевненість у тому, що їхнє життя має сенс і визначену мету.

Боже Провидіння допомагає молоді знайти своє місце у світі та визначити своє покликання. Унаслідок чого кожен має відчуття спрямованості і сенсу, може приймати важливі рішення і рухатися вперед із впевненістю. На наше переконання, Боже Провидіння є джерелом надії та сподівання для молоді. Воно нагадує їм, що незважаючи на труднощі і виклики, є вища сила, яка піклується про них і має плани для їхнього майбутнього.

Віра в Боже Провидіння надає молоді впевненості і спокою у вирішенні життєвих проблем і стиках. Вона допомагає їм ставитися до складних ситуацій з довірою і знанням, що Бог має контроль і силу.

Миколай Чарнецький наголошує: «Хто має віру в Боже Провидіння, то має рецепт на все» [2, с. 18]. Тому Боже Провидіння служить опорою для молоді у збереженні їхньої віри і моральних цінностей у складних і спокусливих ситуаціях. Воно надає їм силу і настанову для прийняття правильних рішень і вибору шляху, який відповідає їхнім переконанням.

П'ятий духовний камінь – любов до Бога. П'ятим каменем на дорозі духовних настанов для молоді є любов до Бога. Блаженний навчає, що «кожний акт любові до Господа Бога є помноженням Божої ласки й нагороди, а ми марнуємо багато ласок» [2, с. 30]. На наше переконання, саме керуючись великою любов'ю до Творця, Миколай Чарнецький у 1919 р. вступає на новіціят до монашого Чину Найсвятішого Ізбавителя, щоб цілопально посвятити себе служінню Богу та людям [4, с. 44; 8, с. 10]. Любов – це глибоке філософське поняття, яке довкола свого предмету зупиняло не одну генерацію мислителів, дослідників та науковців, котрі намагалися означити сутність любові. Однак, мабуть, до сьогодні любов кожен розцінює мірою свого духовного розвитку. Блаженний Ми-

колай Чарнецький настановляє, що любов до Бога може надати молоді глибинне задоволення і блаженство. Вона заповнює їхні серця індивідуальною, безумовною любов'ю, що перебуває поза матеріальними речами, «адже людина створена до надприродного життя, а матеріальні речі та гріх це життя нищать» [2, с. 31].

Із філософської точки зору, любов до Бога надає молоді моральний компас та орієнтири у житті. Вона допомагає молодим людям розпізнавати добро і зло, приймати етичні рішення і керуватися моральними цінностями, що ґрунтуються на вірі. Любов до Бога допомагає зближувати молодь, яка поділяє спільні духовні цінності.

Любов до Бога спонукає молодь до духовного розвитку і пошуку глибшого знання про віру. Вона викликає бажання пізнавати Бога, вивчати Святе Письмо, молитися та розвивати особисті відносини з Ним. Але в цьому контексті блаженний Миколай зауважує: «щоби любити Бога, треба мати ласку Святого Духа, яка прищеплює людину до надприродного життя» [2, с. 31].

Насамкінець, любов до Бога надає молоді відчуття призначення і сенсу у житті. Вона допомагає знайти свою місію і покликання, що базуються на служінні, громадській користі і прагненні принести добро, зокрема у скрутний для суспільства час війни та лихоліть.

У Господній молитві, якої Ісус навчив молитися своїх учнів, читаємо: «Нехай буде воля Твоя, як на небі так і на землі». Це безцінна заповідь приймати і жити Божою волею. Наступною настановою для молоді від Миколая Чарнецького є наука про Божу волю у світі. Ісус Христос став тим, хто прийняв Божу волю беззастережно і безумовно. Тому є найкращим прикладом для наслідування в усіх аспектах духовного життя. На основі смиренності Христа, для виконання Божої волі у житті людини блаженний вирізняє три сходинки, де перша – не нарікати на прикроці, друга – радо приймати всі випробування, а третьою є, хоч би як це дивно звучало, прохання труднощів для кращого загартування [2, с. 37]. На основі науки блаженного Миколая можемо ствердити, що виконання Божої волі надає молоді орієнтири для прийняття рішень у

різних сферах життя, включаючи освіту, кар'єру, стосунки та інші аспекти. Це допомагає їм керуватися вищими принципами і цінностями, а не лише особистими бажаннями чи зовнішніми впливами. Прийняття ж Божої волі допомагає молоді знайти своє покликання і напрямок у житті. Це може означати знаходження роду діяльності, в якому можна розвиватися, приносити користь оточуючим та відповідати на своє покликання у служінні іншим людям.

Як підсумок, виконання Божої волі навчає молодь послуху та покори перед Богом. Це допомагає їм відкритися для внутрішнього перетворення, розвитку характеру та формування духовної стійкості.

Шостий духовний камінь – стриманість від гріха. На екваторі своїх роздумів блаженний священномученик подає ґрунтовну науку про фактор, який може зруйнувати тісний зв'язок між Богом і людиною – про гріх. І саме боротьба з гріховністю є наступним каменем духовного життя молоді особистості. Гріх Миколай Чарнецький вважає джерелом всього болю, терпіння і нещастя [2, с. 40]. На основі навчання блаженного молодь повинна розуміти, що гріх – це свідоме порушення Божих заповідей і принципів християнського життя. Вона повинна навчитися розпізнавати та усвідомлювати, коли дії або мислення порушують моральні норми.

Знати основні категорії гріхів, вміти їх розрізнити, щоб уникати їх і бути усвідомленими про їх наслідки є основною метою навчання воюючої Церкви на землі. Натомість молодь повинна розуміти, що гріх за своєю сутністю є великою проблемою, але завжди існує можливість покаяння та прощення. Неодмінним рішенням має стати бажання з гріхом боротися. Важливо навчитися приймати відповідальність за свої дії, визнавати помилки і шукати милосердя Боже, адже «Бог – це сама мудрість, а люди, роблячи гріх, противляться Йому своїм маленьким розумом і замість зростання у чеснотах піддаються пристрастям, злим нахилам» [2, с. 41].

Тому основною настановою в боротьбі з гріхом є та, що молодь повинна бажати прагнути до святості і віддалитися від гріха.

Це вимагає усвідомленого вибору життя відповідно до Божої волі, вироблення моральних принципів і виконання заповідей Бога, а також до постійного духовного вдосконалення.

Життя Миколая Чарнецького було сповнене численних труднощів та випробувань. Проте з певністю можна вважати, що сили та насаги до навчання, служіння та місійної праці, які давалися Миколаю шляхом великих зусиль, додавала передусім систематична та глибока молитва [16, с. 5; 17, с. 14–44]. Саме тому відповідаючи на питання, як боротися з гріхами, впевнено можна відповідати – молитися! Саме молитва, зі слів блаженного Миколая, є «могутнім захистом, що відриває нас від світу та зближує з Ісусом Христом, підносячи кожного понад марну буденність» [2, с. 47].

Сьомий духовний камінь – молитва. Зважаючи на руйнівну силу гріха, наступним каменем на шляху духовної дороги є велич та потреба молитви в житті молоді. Роздумуючи над розмовою з Богом та формулюючи духовні повчання Миколай Чарнецький звертається до св. Альфонса, засновника Чину Найсвятішого Ізбавителя, який сказав: «Хто молиться – спасеться, хто не молиться – не спасеться». Керуючись цими словами, блаженний настановляє майбутнє покоління подолати ту хворобу теперішнього світу – байдужість до молитви. Для того, щоб краще зрозуміти як молитися, єпископ дає поради, якою має бути правильна молитва сучасного християнина: покірною, з довірою, витривалою та з чистим наміром. «Молитися можна усно або мовчки, при тому можна клякати, стояти або й сидіти. Головне не дати дияволі жодної шпаринки до нашої душі» [2, с. 50], – підкреслює владика Миколай.

Восьмий духовний камінь – наслідування Христа. Наслідування Христа – чергове повчання для молоді, яке автор підписав своїми вчинками. Із прикладу життя отця Миколая Чарнецького дізнаємося про труднощі у справі з пошуком осідку для місіонерів-редемптористів на Волині. Упродовж шести місяців єромонах Чарнецький готував добрий духовний фундамент для заснування в Костополі монастиря Редемптористів. Це був один з найважливіших

та водночас найважчих періодів життя Миколая Чарнецького серед суспільно-політичних викликів Волині, адже потрібно було показати взірцевий приклад наслідування Христа, щоб інші потягнулися та повірили у Божу Волю. Згодом єпископ Чарнецький скаже: «Пізнавання Христа – це читання Його життя протягом цілого нашого життя, але й того замало» [2, с. 56]. Тому для молоді України, як і для християнської молоді взагалі, наслідувати Христа означає жити відповідно до Його прикладу та вчення. Молодь, яка наслідує Христа, повинна намагатися не лише розуміти та приймати вчення Ісуса Христа, як воно подане у Святому Письмі, а й втілювати ці принципи у своєму житті, робити вибір, відповідно до цих цінностей та діяти згідно із заповідями Христовими.

Миколай Чарнецький наголошує, щоб молодь намагалася наслідувати Христа, дивлячись на Його життя як на найвищий приклад людяності, милосердя, справедливості та покори Божій Волі. Молодь може і повинна стати учнями Христа, дотримуючись Його постанов і намагаючись бути подібними до Нього у своїх вчинках, словах та ставленні до інших людей. Тож, кожен покликаний бути наслідником Христа, проте блаженний Миколай наголошує, що найбільше Його повинен наслідувати священник, який має стати «Alter Christus» – «Другим Христом» [2, с. 55].

Отож, молодь, яка наслідує Христа, має розуміти, що служіння іншим є важливою частиною християнського життя.

Дев'ятий духовний камінь – любов до Пресвятої Богородиці. Любов до Пресвятої Богородиці переповнювала серце Миколая Чарнецького. Ще перебуваючи на посаді духівника семінарії отець-доктор Миколай у 1912 р. здійснює паломництво до Люрду – відомого Богородичного паломницького всесвітнього центру, який щорічно збирає мільйони вірних [4, с. 16]. Проща до цього святого місця була ще одною сходинкою в «духовній еволюції» майбутнього єпископа. Свою шану до Матері Божої блаженний Миколай виявляє у вчинках, а майбутньому поколінню передає повчання в науці про Богородицю, називаючи Її «вибраним сотворінням Божим, якому ніхто не може дорівнювати» [2, с. 61]. Пресвята Богородиця є однією з найшанованіших у християнстві, для багатьох

людей є джерелом духовного натхнення. Даючи духовні настанови для молоді, блаженний Миколай наголошує, що Пресвята Богородиця є втіленням материнської любові, відданості і милосердя. Її життя повинно стати прикладом того, як прислухатися до Божої волі і як виявляти любов до інших. Чарнецький спонукає звертатись до Пресвятої Богородиці у своїх молитвах, адже вона є заступницею перед Богом і може вислухати всі прохання та просити ласки для кожного.

В особливий спосіб духовне збагачення стає завдяки поглибленню свого розуміння ролі Пресвятої Богородиці у спасінні людства. Вона була обрана Богом для того, щоб стати Матір'ю Спасителя й виконала це покликання з великим послухом і вірою. Закінчуючи свої настанови блаженний спонукає практикувати духовні вправи, пов'язані з Пресвятою Богородицею, такі як розмірковування про її життя, читання роздумів або молитов, присвячених їй, а також відвідування храмів або відпустових місць, присвячених Пресвятій Діві Марії: «Тож звертаймось у своїх молитвах через всякі недомагання, прикrostі, біль, терпіння до Неї, а Вона, як Мати Неустанної Помочі не відмовить нашому прохання, бо у Неї – любляче, материнське серце» [2, с. 62], наголошує Миколай Чарнецький.

Десятий духовний камінь – частина Сповідь. Серед останніх каменів духовних настанов для молоді від Миколая Чарнецького є наука про часту святу Сповідь. У контексті цього Святого Таїнства проповідник повчає про дві дороги до неба: праведного життя та дороги покаяння. Вважаємо, що український народ повинен іти двома дорогами, щоб перемогти ворога та досягнути бажаної перемоги. Доброї сповіді потребує кожен, а молодь зокрема. Щоб досягнути морально-духовного та правильного патріотичного розвитку, варто подбати про умови доброї сповіді: іспит своєї совісті, жаль за гріхи, який блаженний Миколай називає болем, постанову поправи, визнання провини, покута, що є своєрідним надолуженням за скоєні вчинки. Рівночасно сповідь повинна супроводжуватися плеканням чеснот віри, надії, любові, покори та послуху.

Одинадцятий духовний камінь – протистояння спокусам. В окремий спосіб Миколай Чарнецький навчає молодь берегтися від спокус та від нагоди гріха. Джерелом спокус є диявол, світ та сама людина. Згідно з вченням Миколая Чарнецького, спокус не потрібно боятися, але коли вони приходять – молитися і відкидати, не входить з ними в дискусію [2, с. 78].

Дванадцятий духовний камінь – терпіння Христа. Допомогти боротися зі спокусами може приклад добровільного терпіння Христа. Терпіти задля святості – це випробування заради любові Христа, «котра перевищила всі сподівання і терпіла аж до краю» [2, с. 83]. Даючи в приклад терпіння Христа, єпископ наголошує: «Ми не зрозуміємо ціну терпіння, коли їх не переживемо» [2, с. 85]. Чаша терпіння українців сповнена досхоchu. А молодь має розуміти, що їх терпіння – це неоціненний внесок у майбутнє України.

Таким чином, опрацювавши наявні джерела та надавши філософського змісту повчанням блаженного священномученика Миколая Чарнецького, стверджуємо, що він був видатним духовним вчителем і патріотом своєї держави. Його повчання спрямовані на виховання молоді в морально-патріотичному дусі, а життя та проповідь священномученика Миколая Чарнецького відображають високі моральні стандарти. Він був відданий служінню Господу і сповнений любові до України. Його приклад має надихати молодих людей жити відповідно до моральних цінностей, прагнути до святості та підтримувати високі стандарти поведінки. Його приклад має надихати молодь бути вірними своїй країні, розуміти і цінувати її історію, культуру та традиції.

Як відомо з історичних джерел, вороги боялися блаженного Миколая. «Як боялися Христа, як бояться сьогодні України. Чому? Тому що він жив у правді і був правдою. Навіть коли помер, не переставав нести правду. Проглядаючи шлях Чарнецького та інших праведників греко-католицької церкви, бачимо неймовірну силу Божу та історичну справедливість. І не виникає жодних сумнівів у перемозі українського народу над російськими окупантами. Тому що правду не можна викреслити. Світло не можна заховати» [12].

Зараз цей великий мученик за віру Христову, за народ світить крізь століття своїми повчаннями та настановами до кожного з нас.

Як підсумок, молодь отримала від блаженного дванадцять каменів духовного життя – ґрунтовних, філософських та практичних настанов: про Пресвяту Євхаристію, про Покаяння, про Боже Милосердя, про Боже Провидіння, про стриманість від гріхів, про молитву, про любов до Бога, про любов до Богородиці, наслідування Христа, про часту Сповідь, про боротьбу з спокусами та про терпіння Христа.

У своїх повчаннях, священномученик Миколай Чарнецький наголошував на важливості життя відповідно до християнських цінностей. Він підкреслював необхідність любові, милосердя, правди, справедливості та взаємоповаги. Ці цінності формують моральну основу, на якій може будуватись патріотична свідомість та відповідальне громадянство.

Однак, дана проблематика потребує більш глибокої інтерпретації шляхом методу критичного пізнання, щоб застосувати плоди проповідницької діяльності блаженного Миколая Чарнецького у площині розробки навчально-методичної бази щодо виховання духовно-морального суспільства в період війни та повоення, зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаровська О. *Випробувані, як золото в горнилі*. Львів, 2013. 208 с.
2. *12 каменів духовного життя*. Львів, 2014. 96 с.
3. Бахталовський С. *Миколай Чарнецький, ЧНІ. Єпископ-ісповідник*. Йорктон, 1980. 281 с.
4. Бахталовський Р. *Апостол з'єдинення наших часів*. Львів, 2001. 224 с.
5. *Слуга Божий о. Роман Бахталовський*. URL: <https://old.cssr.lviv.ua/saints/roman-bahtalovskyu>
6. *Із спогадів про свмчн. Миколая Чарнецького в інтерв'ю з архіву Інституту історії Церкви / Інтерв'ю з єп. Филимоном Курчабою ЧНІ*

(1993 р.). Архів ІІЦ, спр. 142. URL: <http://ichistory.org.ua/2013/11/05/blazhennyj-mykolaj-charnets-kuj>

7. Бойко І. *Блаженний Миколай Чарнецький: ісповідник, мученик, чудотворець*. Львів, 2001. 96 с.

8. Оприско В. *Чудо життя і смерті владыки Миколая Чарнецького, ЧНІ*. Львів, 1998. 32 с.

9. Лебедович І. *З мартирології духовенства Західної України*. Філядельфія, 1978. 108 с.

10. Джампаоло М. *Україна – земля мучеників*. Жовква, 2014. 194 с.

11. Бабинський А. *Історія УГКЦ за 90 хвилин*. Львів, 2018. 160 с.

12. Проповідь настоятеля храму Миколая Чарнецького Василя Скрипки. 02.10.2022, 113-та річниця священничих свячень Чарнецького. Особистий архів автора.

13. *15 цитат св. Івана Павла II про його любов до Євхаристії*. URL: <http://osbm-hoshiv.in.ua/?p=7606>

14. Смоленський Є. Як сьогодні сповідати молодь. *Мистецтво сповіді*. Львів, 2014.

15. Жук А., Делятинський, Р. Ієрархія Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії у часи підпілля Української греко-католицької церкви (1946–1989 рр.). *Грааль науки*. 2021. 2–3, 607–609. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.127>

16. *Блаженний Миколай Чарнецький – Вінець Господньої любові* / упоряд. Р. Брезіцький. Львів : Добра книжка, 2012.

17. Делятинський Р. Життя і служіння Миколая Чарнецького у Станиславові (1910–1922). «Шлях до святості» – життя і діяльність блаженного Миколая Чарнецького. *Матеріали наукової конференції* / упорядник Р. Піх. Львів, 2014. С. 14–44.

18. Мельничук В., Жук А. Єпископ Миколай Чарнецький: мученик за віру та жертва російських концтаборів (в світлі питання російсько-української війни). *Літопис Волині*. 2023. Вип. 28. С. 136–140. URL: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.18>

REFERENCES

- Zharovsjka, O. (2013). *Vyprobuvani, jak zoloto v ghornyli*. Lviv. [In Ukrainian].
12 kameniv dukhovnogho zhyttja. (2014). Lviv. [In Ukrainian].

Bakhtalovs'kyj, S. (1980). *Mykolaj Charnec'kyj, ChNI. Jepyskop-ispovidnyk*. Jorkton. [In Ukrainian].

Bakhtalovs'kyj, R. (2001). *Apostol z'jedynennja nashykh chasiv*. Lviv. [In Ukrainian].

Slugha Bozhyj o. Roman Bakhtalovs'kyj. Retrieved from: <https://old.cssr.lviv.ua/saints/roman-bahtalovskyj>. [In Ukrainian].

Iz spoghadyv pro svmchn. Mykolaja Charnec'kogho v interv'ju z arkhivu Instytutu istoriji Cerkvy. Interv'ju z jep. Fylymonom Kurchaboju ChNI (1993). Arkhiv IIC, spr. 142. Retrieved from: <http://ichistory.org.ua/2013/11/05/blazhennyj-mykolaj-charnets-kyj> [In Ukrainian].

Bojko, I. (2001). *Blazhennyj Mykolaj Charnec'kyj: ispovidnyk, muchenyk, chudotvorecj*. Lviv. [In Ukrainian].

Oprysko, V. (1998). *Chudo zhyttja i smerti vладыky Mykolaja Charnec'kogho, ChNI*. Lviv. [In Ukrainian].

Lebedovych, I. (1978). *Z martyrologhiji dukhovenstva Zakhidnoji Ukrajiny*. [In Ukrainian].

Dzhampaolo, M. (2014). *Ukrajina – zemlja muchenykiv*. Zhovkva. [In Ukrainian].

Babyns'kyj, A. (2018). *Istorija UGHKC za 90 khvylyn*. Lviv, 2018. [In Ukrainian].

Propovidj nastojatelja khramu Mykolaja Charnec'kogho Vasylja Skrypky. 02.10.2022, 113-ta richnycja svjashhenychykh svjachenj Charnec'kogho. Osobystyj arkhiv avtora. [In Ukrainian].

15 cytat sv. Ivana Pavla II pro jogho ljubov do Jevkharystiji. Retrieved from: <http://osbm-hoshiv.in.ua/?p=7606> [In Ukrainian].

Smolenj, Je. *Jak sjoghodni spovidaty molodj*. Mystectvo spovidi. [In Ukrainian].

Zhuk, A., Deljatyns'kyj, R. (2021). Ijerarkhija Stanyslavivs'koji (Ivano-Frankivs'koji) jeparkhiji u chasy pidpillja Ukrajins'koji ghreko-katolyc'koji cerkvy (1946-1989). *Ghraalj nauky*, 2-3, 607-609. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.127> [In Ukrainian].

Blazhennyj Mykolaj Charnec'kyj - Vinecj Ghospodnjoji ljubovi. Lviv: Dobra knyzhka, 2012. [In Ukrainian].

Deljatyns'kyj, R. (2014). *Zhyttja i sluzhinnja Mykolaja Charnecjkogho u Stanyslavovi (1910-1922)*. «Shljakh do svjatosti» – zhyttja i dijajlnistj blazhennogho Mykolaja Charnecjkogho. *Materialy naukovoji konferenciji*. Lviv. [In Ukrainian].

Meljnychuk, V., & Zhuk, A. (2023). Jepyskop Mykolaj Charnec'kyj: muchenyk za viru ta zhertva rosijs'kykh konctaboriv (v svitli pytannja rosijs'ko-ukrajins'koji vijny). *Litopys Volyni*, 28, 136-140. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.18> [In Ukrainian].

Vasyl Melnychuk

PhD student at the Department of Political Institutions and Processes Vasyl Stefanyk Precarpathian National University; Ivano-Frankivsk, Ukraine; e-mail: vasyl.melnichuk@pnu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0264-8877>;

Andrii Zhuk

Master of Theology, Master of Secondary Education (History), Deacon of the UGCC, expert of the National Agency for Higher Education Quality Assurance; Ivano-Frankivsk, Ukraine; e-mail: zhuk.andrii.vasylovich@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6799-8977>

Spiritual instructions for youth by Mykolai Charnetsky: purpose, principles and their philosophical aspects

Abstract

In the proposed article, the authors reflect on the theoretical basis and practical application of spiritual guidance and philosophical advice aimed at educating young people from the blessed martyr of the Ukrainian Greek Catholic Church (hereinafter - UGCC), Bishop Mykola Charnetsky. The research is aimed at fostering a sense of spirituality, morality, patriotism, and psychological maturity in young people. The problematic of the research is that the current state of development of society in the context of brutal Russian aggression requires proper education and formation of mature personalities. Consolidation around one goal - the victory and revival of Ukraine in the near future - requires the proper education of young people, who will be in charge of the state in the future. The authors actualize the issues of significance and

influence of the reflections of the blessed martyr on the moral and patriotic education of citizens. In addition, aspects of social pressure affecting spiritual development are analyzed: young people may experience pressure from society, peers, or social networks to conform to certain standards or ideals. This pressure can interfere with the development of their own identity and the search for meaning in life. The purpose of the article is to highlight and characterize the teachings of the blessed holy martyr Mykola Charnetsky, aimed at educating young people in a Christian and moral and patriotic spirit. The task is to reveal the purpose, basic principles of application and philosophical aspects of the spiritual guidance of Bishop Mykola Charnetsky. The authors have published the content of the spiritual instructions contained in the thoughts and teachings of UGCC Bishop Mykola Charnetsky during the Two World Wars in Galicia, delivered by this religious figure at a retreat to his seminary students and lay people, collected in a printed collection entitled "12 Stones of Spiritual Life," published in 2014 and dedicated to the 130th anniversary of the author's birth.

Keywords: *Mykola Charnetsky, teachings, spirituality, guidance, youth, future, Ukraine.*